

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella. Esitys perustuu Kansainvälisen työjärjestön merityötä koskevaan yleissopimukseen ja Euroopan unionin neuvoston merityötä koskevaan direktiiviin. Esityksen tarkoituksena on poistaa esteet merityötä koskevan sopimuksen ratifioinnille sekä panna merityötä koskeva direktiivi kansallisesti täytäntöön. Lisäksi aluksen työ- ja asuinympäristöä sekä ruokahuoltoa aluksella koskevat perussäännökset siirrettäisiin perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle.

Lakia sovellettaisiin suomalaiseen alukseen. Laki velvoittaisi laivanisäntää. Lisäksi laissa asetettaisiin joitakin velvoitteita työ-

suojeluviranomaisille. Laissa säädettäisiin niistä menettelytavoista, joilla varmistetaan, että laivaväen työ- ja asuinympäristö täyttää terveellisyttä ja turvallisuutta koskevat vaatimukset. Lisäksi lailla pyrittäisiin varmistamaan, että laivaväen asuinympäristö ja elinolosuhteet ovat asianmukaiset. Ulkomaalaisella aluksella sovellettaisiin Suomen vesi-alueella merityöyleissopimuksen määräyksiä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettaviksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettua lakia, työ- ja turvallisuuslakia ja rikoslakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 NYKYTILA.....	4
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Työympäristö.....	4
Asuintilat ja virkistysmahdollisuudet.....	4
Ruokahuolto.....	4
1.2 Kansainvälinen kehitys.....	5
Kansainvälinen työjärjestö.....	5
Euroopan unioni.....	5
1.3 Nykytilan arviointi.....	6
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	6
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	7
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	7
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	8
3.3 Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan.....	8
4 ASIAN VALMISTELU.....	8
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	8
4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	10
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	10
1.1 Laki laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella.....	10
1 luku. Yleiset säännökset.....	10
2 luku. Aluksen suunnittelu sekä alusta koskevat tarkastukset ja lausunnot.....	11
3 luku. Työympäristö.....	13
4 luku. Asuintilat ja virkistysmahdollisuudet.....	13
5 luku. Ruoka ja ruokahuolto.....	14
6 luku. Valvonta ja viranomaisyhteistyö.....	15
7 luku. Rangaistussäännökset ja toimivaltainen tuomioistuin.....	16
8 luku. Erinäiset säännökset.....	17
1.2 Laki työturvallisuuslain 48 §:n muuttamisesta.....	17
1.3 Laki rikoslain 47 luvun 1 ja 8 §:n muuttamisesta.....	17
1.4 Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta.....	17
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	17
3 VOIMAANTULO.....	17
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	17
LAKIEHDOTUKSET.....	19
laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella.....	19
työturvallisuuslain 48 §:n muuttamisesta.....	24
rikoslain 47 luvun 1 ja 8 §:n muuttamisesta.....	25
työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta.....	27

LIITE	28
RINNAKKAISTEKSTIT	28
työturvallisuuslain 48 §:n muuttamisesta	28
rikoslain 47 luvun 1 ja 8 §:n muuttamisesta	29

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila**1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö**

Työympäristö

Työturvallisuuslaki (738/2002) on työn turvallisuutta ja terveellisyttä säätelevä yleislaki. Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajaa. Siltä osin kun laivanisäntä toimii työnantajana, työturvallisuuslaki ja sen nojalla annetut alemmanasteiset säädökset velvoittavat myös häntä. Työturvallisuuslain nojalla on annettu lukuisia alemmanasteisia säännöksiä ja päätöksiä, joissa säädetään yksityiskohtaisemmin ja tarkemmin työturvallisuusasioista.

Työturvallisuuslain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan työsopimuksen perusteella tehtävään työhön. Työturvallisuuslaista on poistettu laivatyötä koskeva soveltamisrajoitus, joka oli aiemmin lain 1 §:ssä. Näin ollen kaikki työturvallisuuslain säännökset koskevat myös laivatyötä.

Laivatyöturvallisuudesta säädettiin aiemmin laivatyöturvallisuuslaissa (345/67). Laivatyöturvallisuuslain 11 §:n nojalla on annettu valtioneuvoston päätös työympäristöstä aluksessa (417/81; jäljempänä työympäristöpäätös). Kaksikymmentä vuotta voimassa ollut laivatyöturvallisuuslaki kumottiin vuonna 1987 laivatyöturvallisuuslain kumoamisesta annetulla lailla (28/1987). Kumoamislain 2 §:n mukaan laivatyöturvallisuuslain nojalla annetut määräykset ovat voimassa kunnes niistä toisin säädetään. Laivatyöturvallisuuslain 1 §:ssä oli säännös lain soveltamisalasta. Sen mukaan lakia sovellettiin pääsääntöisesti työsuhteen perusteella tehtävään työhön. Kumotun laivatyöturvallisuuslain soveltamisalamääräys määrittää edelleen työympäristöpäätöksen soveltamisalaa.

Voimassa olevan työympäristöpäätöksen 1 luvussa on säännökset päätöksen soveltamisalasta, säännökset työsuojeluhallitukselle toimitettavista, rakenteilla olevaa alusta koskevista piirustuksista sekä säännökset piirustusten hyväksymisestä ja työsuojeluhallituk-

sen annettavista lausunnoista. 2 luvussa on työympäristöä koskevia yleisiä määräyksiä, kuten määräykset fysikaalisista olosuhteista, työtiloista, koneista ja laitteista sekä valaistuksesta. Luvussa 3 on eräitä tiloja (esim. komentosilta ja talouksetilat) ja laitteita (esim. kiinnityslaitteet) koskevia määräyksiä. Luku 4 sisältää määräykset kulkuteistä ja työtasoisista aluksessa. Luku 5 sisältää erinäiset määräykset.

Työsuojeluviranomaiset valvovat työturvallisuuslain ja muiden työsuojelusäädösten noudattamista työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) mukaisesti.

Asuintilat ja virkistysmahdollisuudet

Laivaväen asuintiloista ja virkistysmahdollisuuksista on säädetty merilain (237/67) nojalla annetussa asetuksessa laivaväen asuintiloista aluksella (518/1976; jäljempänä asuntoasetus). Asuntoasetus on annettu sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä.

Asuntoasetuksen yleisiä säännöksiä koskevassa luvussa on säädetty asetuksen soveltamisalasta, määritelmistä, piirustusten toimittamisvelvollisuudesta ja hyväksymisestä sekä asuintilojen tarkastuksesta. Asetuksen 2 luvussa on säädetty asuntoja koskevista yleisistä määräyksistä kuten makuuhyttien ja ruokailutilojen sijainnista, asuintilojen rakenteesta ja ilmanvaihdosta sekä lämmityksestä ja valaistuksesta. Luvussa 3 on aluksen eri tiloja, esimerkiksi makuuhyttejä ja peseytymis-, ruokailu- ja virkistäytymistiloja koskevia säännöksiä. Erinäisiä säännöksiä koskevassa luvussa on säädetty muun muassa tarkastusvelvollisuudesta ja mahdollisuudesta myöntää poikkeuslupia.

Ruokahuolto

Ruokahuollosta on voimassa asetus laivaväen ruoanpidosta aluksissa (601/1985; jäljempänä ruoanpitoasetus). Ruoanpitoasetus on annettu merilain (167/39) 8 §:n 2 momentin, sellaisena kuin siitä on säädetty laissa

237/67 ja merimieslain (423/78) 90 §:n nojalla.

Ruoanpitoasetus koskee aluksia, joissa tehtävään työhön sovelletaan merimieslakia. Merimieslaki määrittelee näin ollen myös ruoanpitoasetuksen soveltamisalan. Merimieslakia sovelletaan lain 1 §:n mukaan työhön, jota työntekijä sopimuksen perusteella tekee työnantajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan suomalaisessa aluksessa tai työnantajan määräyksestä väliaikaisesti muualla.

Ruoanpitoasetuksessa on säännökset muun muassa ruoanvalmistuksessa käytettävistä raaka-aineista, ruokajuomista, elintarvikkeiden säilytyksestä, talousvedestä ja sen säilyttämisestä sekä poikkeuslupamahdollisuuksista.

1.2 Kansainvälinen kehitys

Kansainvälinen työjärjestö

Merenkulkualalle on luonteenomaista maailmanlaajuinen toiminta, minkä vuoksi kansainvälisen meriliikenteen aluksia koskevat vaatimukset perustuvat pitkälti kansainvälisesti hyväksytyihin yleissopimuksiin. Kansainvälisen työjärjestön (International Labour Organization; jäljempänä ILO) yleiskokous hyväksyi vuonna 2006 erityyötä koskevan konsolidoidun yleissopimuksen (jäljempänä erityyöyleissopimus), jonka tarkoituksena on vahvistaa merenkulkualan työtä koskevat yhtenäiset ja johdonmukaiset vähimmäisnormit sekä uudistaa 37 ILO:n aikaisempaa merenkulkualan yleissopimusta.

Merityöyleissopimusta sovelletaan kaikkiin aluksiin, joita käytetään kaupallisiin tarkoituksiin, ei kuitenkaan kalastusaluksiin eikä perinnealuksiin. Sopimuksessa on määritelty vähimmäisvaatimukset, jotka koskevat merenkulkijoiden työsuhteen ehtoja, asumista ja virkistysmahdollisuuksia, ruokaa ja ruoanpitoa, terveydensuojelua ja sosiaaliturvaa sekä yleissopimuksen valvontaa ja täytäntöönpanoa. Merenkulkijoiden asumista ja virkistysmahdollisuuksia koskevan luvun 3 säännön 3.1 mukaan tarkoituksena on varmistaa, että aluksella olevien merenkulkijoiden asuintilat ja virkistysmahdollisuudet ovat asianmukaiset ja edistävät merenkulkijoiden

terveyttä ja hyvinvointia. Ruokaa ja ruoanpitoa koskevien luvun 3 säännösten tarkoituksena puolestaan on varmistaa, että merenkulkijoiden ruoka ja juomavesi on laadultaan hyvää ja ravitsevaa ja että ruokailuolosuhteet täyttävät hygienian vaatimukset.

Merityöyleissopimusta koskeva hallituksen esitys (HE 91/2008vp) annettiin eduskunnalle 12 päivänä kesäkuuta 2008 ja eduskunnan 7 päivänä marraskuuta 2008 antaman vastauksen mukaan eduskunta ei vielä tuolloin katsonut aiheelliseksi ratifioida erityyöyleissopimusta, koska sen hyväksyminen edellytti lainsäädännön muutoksia. Eduskunnan kanta oli hallituksen esityksen mukainen. Suomi on ratifioinut useita uuteen yleissopimukseen sisältyviä vanhoja yleissopimuksia, ei kuitenkaan kaikkia.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetulla lailla ja sen nojalla annettavilla asetuksilla on tarkoitus poistaa ne erityyöyleissopimuksen ratifiointiesteet, jotka koskevat aluksen työ- ja asuinympäristöä sekä ruokaa ja ruoanpitoa.

Euroopan unioni

Euroopan yhteisön kansallisten varustamoyhdistysten keskusjärjestö (European Community Shipowners Association; ECSA) ja Euroopan kuljetustyöntekijöiden liitto (European Transport Workers' Federation; ETF) ovat allekirjoittaneet vuonna 2008 sopimuksen vuonna 2006 tehdystä ILO:n erityyöyleissopimuksesta. Sopimusosapuolet ovat esittäneet toukokuussa 2008 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 139 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että Euroopan yhteisöjen komissio antaisi ehdotuksen neuvoston direktiiviksi, jolla sopimus pantaisiin täytäntöön. Komissio on heinäkuussa 2008 antanut ehdotuksen Neuvoston direktiiviksi Euroopan yhteisön kansallisten varustamoyhdistysten keskusjärjestön (ECSA) ja Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton (ETF) erityyötä koskevasta yleissopimuksesta (2006) tekemän sopimuksen täytäntöönpanosta ja direktiivin 1999/63/EY muuttamisesta (KOM(2008) 422 lopullinen). Direktiivi (2009/13/EY) on hyväksytty helmikuussa 2009 ja sen voimaantulo on kytketty ILO:n erityyöyleissopimuksen voimaantumiseen. Merityöyleissopimus on otettu Euroopan unio-

nin neuvoston merityötä koskevan direktiivin liitteeksi ja näin merityöyleissopimuksessa sovitut asiat on saatettu myös osaksi eurooppalaista sääntelyä.

Merityöyleissopimus kuuluu osittain Euroopan yhteisöjen yksinomaiseen toimivaltaan, minkä vuoksi sen ratifioiminen edellyttää yhteisön antamaa valtuutusta. Tästä johtuen neuvosto teki heinäkuussa 2008 päätöksen, jolla jäsenvaltioille annettiin valtuutus ratifioida ILO:n merityöyleissopimus.

1.3 Nykytilan arviointi

Voimassaolevat asetukset (asuntoasetus ja ruoanpitoasetus) on annettu vuoden 1967 merilain ja vuoden 1978 merimieslain nojalla. Perustuslain säännökset, koskien valtuutusta alemmanasteisten säännösten antamiseen, ovat muuttuneet vuosista 1967 ja 1978. Myös työturvallisuuden ja työterveyden sääntely on muuttunut. Aluksella työskenteleviä koskevat työturvallisuussäännökset ovat nykyään pitkälti samat kuin maissa työskentelevillä. Toisaalta laivaväen työ- ja asuinympäristöstä on annettu erityissäännöksiä laivatyöturvallisuuslain nojalla annetussa työympäristöpäätöksessä ja merilain nojalla annetussa asuntoasetuksessa. Lisäksi merilain nojalla on annettu ruoanpitoasetus. Siltä osin kun laivaväkeä koskien tarvitaan työ- tai asuinympäristöä tahi ruoanpitoa koskevia erityissäännöksiä, on tarkoituksenmukaista koota säännökset uuteen erityislakiin. Samalla voidaan ajanmukaistaa valtuutussäännökset alemmanasteisten säännösten antamiselle.

Aluksen työympäristöstä ja asuintiloista sekä ruoasta ja ruoanpidosta on säädetty merilaissa, merimieslaissa, työturvallisuuslaissa ja asianomaisissa asetuksissa. Työympäristöpäätöksessä säädetään työympäristöä koskevien asioiden lisäksi tilojen suunnittelusta ja aluksen ennakkotarkastuksesta. Nykyiset säännökset perustuvat pitkälti ILO:n sopimuksiin. Useimmat näistä sopimuksista samoin kuin näihin sopimuksiin perustuva kansallinen lainsäädäntömmekin ovat kymmeniä vuosia vanhoja ja kaipaavat ajantasaistamista. Esimerkiksi valtuutussäännökset asetusten antamiseen ovat puutteellisia.

Tällä esityksellä kootaan aluksen työympäristöä, asuintiloja sekä ruokaa ja ruoanpitoa

koskevat perusäännökset yhteen lakiin, ajanmukaistetaan säädökset ja otetaan lakiin perustuslain vaatimukset täyttävät valtuutussäännökset tarkempien määräysten antamiseen.

Aluksen työympäristöstä on säädetty työympäristöpäätöksessä. Työympäristöpäätös on annettu kumotun laivatyöturvallisuuslain nojalla. Työympäristöpäätöksessä on säädetty asioista, jotka eivät täytä nykyisiä säädösten tasoa koskevia perustuslain vaatimuksia. Nyt ehdotettuun lakiin on tarkoitus ottaa perussäännökset aluksen työympäristöstä ja varmistaa valtuutussäännöksellä se, että myöhemmin voidaan tarvittaessa antaa työympäristöä koskevia tarkempia määräyksiä.

Merityöyleissopimuksen merenkulkijan asuintiloja koskeva luku 3 sisältää joitakin velvoitteita, jotka ovat ristiriidassa nykyisen laivaväen asuintiloja koskevan asetuksen kanssa. Tällaisia ovat muun muassa vaatimukset asuintilojen vapaasta korkeudesta ja neliömääristä. Myös ruokaa ja ruoanpitoa koskevissa merityöyleissopimuksen määräyksissä on joitakin kohtia, jotka poikkeavat nykyisistä määräyksistä.

Merityöyleissopimuksessa on sovittu työsuojelutoimikunnista ja työsuojeluvaltuutetuista siten, että aluksella on oltava työsuojelutoimikunta ja valtuutettu, jos merenkulkijoiden määrä on viisi tai enemmän. Tämä vaatimus poikkeaa työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006; jäljempänä valvontalaki) vastaavasta määräyksestä. Tästä johtuen on valvontalakiin tarpeen tehdä muutos.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen keskeisenä tavoitteena on saattaa laivaväen työ- ja asuintiloja ja ruokahuoltoa koskeva lainsäädäntö perustuslain vaatimusten mukaiseksi. Tämä edellyttää, että valtioneuvoston päätös- ja asetustasoisesti säädetty lainsäädäntö saatetaan tarpeellisilta osin lain tasolle siten, että oikeuksien ja velvollisuuksien perusteet ja viranomaisten toimivaltuudet säädetään laissa. Valtuutussäännösten tulisi olla riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Vaatimusten tekninen sisältö on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetuksilla. Valtioneu-

voston asetukset vastaisivat olennaiselta sisällöltään voimassa olevia valtioneuvoston päätöksiä ja asetuksia.

Merityöyleissopimuksen ja merityödirektiivin työsuojeluvaatimukset koskevat työn turvallisuudesta ja terveellisyydestä huolehtimisen lisäksi laivanvarustajan ja laivanisännän velvollisuutta huolehtia laivaväen työ- ja asuintilojen suunnittelun ja rakentamisen turvallisuudesta. Laivanisännän ja laivaväen oikeudet ja velvollisuudet eivät sellaisenaan ole yhtenevät työturvallisuuslain työnantajaa ja työntekijöitä koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien kanssa. Laivaväkeen kuuluu muitakin työntekijäryhmiä kuin, mitä työturvallisuuslaki koskee eli lakiehdotus on soveltamisalaltaan laajempi kuin työturvallisuuslaki. Siltä osin kun tarvitaan erityisesti laivatyötä koskevia säännöksiä, on tarkoituksenmukaisempaa ja selkeämpää säätää asiasta erityislaki.

Esityksen tavoitteena on saattaa kansalliset säädökset siltä osin kun kyse on laivaväen työ- ja asuin ympäristön sekä ruoan ja ruokahuollon turvallisuudesta ja terveellisyydestä vastamaan ILO:n merityöyleissopimuksen määräyksiä, jotta merityöyleissopimus voidaan ratifioida. Tällöin kansallinen lainsäädäntömme täyttäisi myös EU-lainsäädännön vaatimukset.

Esityksen tavoitteena on taata laivaväelle ILO:n merityöyleissopimuksen mukaisesti asianmukaiset työ- ja asuinolot sekä varmistaa, että laivaväelle tarjottava ruoka on ravitsevaa ja terveellistä ja että se täyttää turvallisuutta koskevat vaatimukset.

Työympäristöön liittyvillä määräyksillä pyritään varmistamaan se, että työskentelyolosuhteet aluksella ovat turvalliset. Asuintiloihin ja virkistätymistiloihin kohdistuvilla vaatimuksilla varmistetaan se, että laivaväen turvallisuus ja terveys eivät vaarannu aluksella vietettävän työjakson aikana. Aluksella ollaan yleensä useampi viikko yhtäjaksoisesti, joten laivaväen terveyden ja jaksamisen kannalta on olennaista, että vapaa-aikaan ja asumiseen tarkoitettut tilat vastaavat tarkoitustaan ja tukevat pitkää oleskelua aluksella. Ravitseva ja terveellinen ruoka on niin ikään merkittävä tekijä laivaväen terveydelle, kun aluksella ollaan pitkiä jaksoja yhdellä kertaa.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä on taloudellisia vaikutuksia jonkin verran. Esityksellä lisätään alusten valvontaa ja aluksilla tehtäviä tarkastuksia. Alukselta vaadittava merityösertifikaatti takaa aluksen keskeytymättömän liikkumisen eri maiden välillä. Merityösertifikaatin voimassaolo edellyttää säännöllisesti tehtäviä tarkastuksia. Tarkastuksia on tehtävä käytännössä vähintään kolmen vuoden välein. Tarkastukset lisääntyvät sekä työsuojeluhallinnossa että merenkulkuhallinnossa. Suomen lipun alla liikennöiviä aluksia ei nykyisellään ole pystytty tarkastamaan näin usein muussa siksi, että alus ei lainkaan liikennöi Suomen aluevesillä.

Tarkastusten määrän arvioidaan kasvavan. Vuonna 2010 tarkastuksia tehtiin työsuojeluhallinnon valvontatietojärjestelmän mukaan suomalaisille aluksille, jotka kuuluisivat merityöyleissopimuksen merityösertifikaatin soveltamisen piiriin, 72 kappaletta. Kaikkiaan aluksille tehtiin vuonna 2010 122 työsuojelutarkastusta. Tarkastukset eivät kohdistu tasaisesti koko aluskantaan, vaan toisissa aluksissa käydään useammin kuin toisissa johtuen eri syistä. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi aluksilla havaitut puutteet, jotka vaativat jälkivalvontaa, työ- ja lepoaikasääntösten noudattamisen valvonta tai kun kyseessä on ongelmalliseksi tiedetty alustyyppi tai liikennealue. Pääsääntöisesti tarkastukset tehdään aluksen ollessa Suomessa. Pelkätään ulkomailla liikennöivillä suomalaisilla aluksilla tehdään tarkastuksia vain satunnaisesti. Työsuojelutarkastajia, jotka ovat erikoistuneet merenkulun työsuojelutarkastuksiin, on seitsemän henkilöä.

Työsuojeluhallinnossa on laskettu tyypillisen työpaikalle kohdistuvan työsuojelutarkastuksen hinnaksi noin tuhat euroa. Jos alusten tarkastustarve lisääntyy, niin kustannusten lisäys on noin 40 000 euroa ilman henkilötyöpanosten kustannuksia. Ulkomailla tehtävän tarkastuksen kustannus on noin 4 000 - 5 000 euroa riippuen siitä, missä päin alus liikennöi. Ulkomailla tehtäviä tarkastuksia arvioidaan tehtävän jatkossa 4 - 6 vuodessa. Ulkomailla tehtävistä tarkastuksista ai-

heutuvat matkakulut peritään laivanisännältä. Ulkomailla tehtävät työsuojelutarkastukset lisääntyvät. Suomessa työpaikalle tehty viranomaistarkastus on maksuton työnantajalle. Lisääntyvät, ulkomailla tehtävät tarkastukset tulevat lisäämään sekä laivanisännän että työsuojeluhallinnon kustannuksia. Kokonaisuudessaan työsuojeluhallinnon kustannukset nousevat ainakin 70 000 euroa ilman henkilötyöpanosten lisäystä.

Merenkululaitoksen tilastojen mukaan vuonna 2010 ulkomaan liikenteessä oli 170 kauppa-alusta. Nämä alukset kuuluvat lähes kaikki merityöyleissopimuksessa tarkoitettun merityösertifikaatin piiriin eli ovat bruttovetoisuudeltaan yli 500. Alan työmarkkinajärjestöt arvelevat Suomen kauppalaivaston kasvavan lähivuosina. Jos näin käy, se lisää entisestään tarkastustarvetta. Nykyisillä tarkastajaresursseilla tarkastustoimintaa joudutaan allokoimaan uudestaan. Tarkastuksia on kohdennettava merenkulkuun aiempaa enemmän. Merenkulkualalla työsuojelutarkastuksia tekeville tarkastajilla on merenkulun koulutus ja työkokemusta alalta. Näitä henkilöitä on tällä hetkellä työsuojeluhallinnon palveluksessa edellä mainitut neljä henkilöä, mutta uusien henkilöiden rekrytointi on käynnissä.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä on vaikutuksia viranomaisten suorittamaan valvontaan. Jotta alukset voidaan tarkastaa vaadituin määräajoin, se edellyttää suomalaisten alusten aiempaa tarkempaa seuraamista. Esitys vaikuttaa siten, että valvontaa on suunniteltava tarkemmin ja keskitettävä tarkastustoimintaa aiempaa enemmän merenkulun työpaikkojen valvontaan.

Esitys vaikuttaa työsuojeluviranomaisten ja Liikenteen turvallisuusviraston yhteistyöhön, merityösertifikaattiin ja ulkomaalaisten alusten yksityiskohtaisten työsuojelutarkastuksiin liittyvään valvontaan. Sujuva yhteistyö eri viranomaisten kesken edellyttää pelisääntöjen laatimista tarkoituksenmukaisten tarkastusten toteuttamiseksi.

3.3 Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esitys on laadittu sillä tavoin neutraaliksi, ettei sillä ole eri asemaan asettavaa vaikutusta aluksella työskentelevien eri ryhmiin nähden. Esitys on laadittu sukupuolineutraaliksi. Myös se, ettei ketään aseteta eri asemaan esimerkiksi etnisen tai uskonnollisen taustan perusteella, on varmistettu muun muassa vaatimuksella varata eri etnisen tai uskonnollisen taustan omaaville asiamukaista ruokaa.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2 päivänä joulukuuta 2008 ILO:n merityösopimuksen 2006 ratifiointiin ja direktiiviehdotuksen (KOM(2008) 422 lopullinen) mahdolliseen täytäntöönpanoon liittyvän säädösvalmistelutyöryhmän. Työryhmässä oli edustajia sosiaali- ja terveysministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä merenkulkualan työmarkkinajärjestöistä.

Työryhmä selvitti ne merityöyleissopimuksen ja mahdollisen direktiivin kohdat, jotka ovat ristiriidassa voimassa olevan sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueen kansallisen lainsäädännön kanssa, lukuun ottamatta merimiesten terveydentilan toteamiseen ja lääkärintarkastuksiin liittyviä sekä sosiaaliturvaa koskevia kohtia. Lisäksi työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus tarvittavista sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueen säädöksistä, joilla poistetaan yleissopimuksen ratifiointiin ja mahdollisen direktiivin täytäntöönpanon esteet lukuun ottamatta merimiesten lääkärintarkastuksia ja lääkärin hyväksymistä merimieslääkäriksi koskevia säädösehdotuksia. Työryhmän työ piti lisäksi sovittaa yhteen sellaisten työ- ja elinkeinoministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön eri valmisteluhankkeiden kanssa, joiden tavoitteena on yleissopimuksen ratifiointiin ja mahdollisen direktiivin täytäntöönpanon esteiden poistaminen.

Asian valmistelua jatkettiin työryhmän työn pohjalta sosiaali- ja terveysministeriössä virkamiestyönä. Valmistelun kuluessa työ-

ryhmä kokoontui epävirallisesti vielä kaksi kertaa ja näissä kokoontumisissa Suomen Merimiesunioni SMU toi esiin mielipiteensä Suomen Konepäälystöliiton kannattamana siitä, että aluksen piirustukset pitäisi jatkosakin hyväksyttävä toimivaltaisella viranomaisella. Esityksessä tästä menettelystä on ehdotettu luopua.

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä pyydettiin lausuntoja oikeusministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueilta, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:lta, Valtion työmarkkinalaitokselta, Kunnalliselta

Työmarkkinalaitokselta, Suomen Varustamot ry:ltä, Suomen Merimies-Unioni SMU ry:ltä, Suomen Laivanpäälystöliitolta, Suomen Konepäälystöliitolta ja merimiesasiain neuvottelukunnalta.

Lakiehdotuksen sisältöä käsitteleviä lausuntoja saatiin yhteensä kolmelta. Esityksen tarpeellisuutta tai tarkoituksenmukaisuutta ei lausunnoissa pääsääntöisesti kyseenalaistettu. Lausunnonantajien kommentit koskivat lähinnä lakiehdotuksen yksittäisiä säännöksiä. Lausunnoissa esitetyt täydennys- ja muutosehdotukset on pääosin toteutettu. Lausunnoista on laadittu erillinen yhteenve-

to. Lakiehdotus on käsitelty Suomen ILO-neuvottelukunnassa ja merimiesasiain neuvottelukunnassa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut**1.1 Laki laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella**

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. ILO:n merityöyleissopimuksessa on ilmaistu periaate, jonka mukaan jokaisella merenkulkijalla on oikeus turvalliseen työympäristöön. Lisäksi sopimus edellyttää, että merenkulkijoilla on aluksella kunnolliset asuintilat ja virkistysmahdollisuudet ja että merenkulkijoilla tulee olla oikeus laadultaan hyvään ruokaan. Näiden periaatteiden mukaisesti lain alkuun ehdotetaan otettavaksi lain soveltamista aluksilla ohjaava tarkoitussäännös. Lain tarkoituksena olisi varmistaa se, että laivaväen työ- ja asuinympäristö täyttää terveellisyttä ja turvallisuutta koskevat vaatimukset. Lisäksi lain tarkoituksena olisi varmistaa se, että laivaväelle on varattu asianmukaista ravintoa ja että aluksella on mahdollisuus vapaa-ajan viettoon ja virkistäytymiseen.

Aluksen asuin- ja työtilojen terveellisyys ja turvallisuus varmistettaisiin toistuvien tarkastuksien. Myös aluksella tarjottavan ruoan asianmukaisuus varmistettaisiin erilaisin tarkastuksin.

2 §. Lain soveltamisala. Lakia sovellettaisiin suomalaiseen alukseen. Ulkomaalaiseen alukseen sovellettaisiin merityöyleissopimusta sen ollessa Suomen aluevesillä. Aluksen kansallisuus määräytyisi merilain säännösten mukaisesti. Merilain mukaan alus on suomalainen, jos Suomen kansalainen tai suomalainen oikeushenkilö omistaa enemmän kuin kuusi kymmenesosaa aluksesta. Myös Euroopan talousalueen valtion kansalainen tai tällaisen valtion alueella kotipaikan omaava oikeushenkilö voi aluksen omistussuhteen ollessa vähintään kuusi kymmenesosaa pyytää, että alus hyväksytään suomalaiseksi alukseksi.

Lakia sovellettaisiin lähtökohtaisesti kaikenlaisiin aluksiin, joilla työskentelee laivaväkeä. Soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät

kuitenkin puolustus- ja merivartiotehtäviin käytettävät valtion omistamat alukset, kantosiipi- ja ilmatyynyalukset sekä perinnealukset. Lakia ei myöskään sovellettaisi kalastusaluksiin, joiden pituus on alle 24 metriä. Kantosiipialuksella tarkoitetaan sellaista vedessä kulkevaa alusta, joka kulkee rungon alle tukitankojen varaan asennettujen kantosiipien varassa. Ilmatyynyaluksella puolestaan tarkoitetaan sellaista maalla, vedessä tai jäällä kulkevaa ajoneuvoa, joka liikkuu ilmapatsaan kannattamana. Perinnealuksia ovat esimerkiksi perinteisiä rakennusmenetelmiä käyttäen rakennetut alukset.

3 §. Lain suhde muuhun lainsäädäntöön. Lakiin ehdotetaan otettavaksi viittaus työturvallisuuslakiin. Työturvallisuuslaki koskee lain 2 §:n mukaan myös merimieslaissa tarkoitettua työtä suomalaisella aluksella. Laivatyön erityispiirteet voidaan ottaa huomioon sovellettaessa työturvallisuuslakia laivatyöhön. Lisäksi aluksella on sovellettava esimerkiksi ruokahuoltoon liittyen elintarvikelakia (23/2006), jossa säädetään elintarvikkeiden yleisistä hygieniä- ja laatuvaatimuksista ja maa- ja metsätalousministeriön asetusta eräiden elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta (28/2009).

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus aluksen meriturvallisuudesta ja Liikenteen turvallisuusviraston suorittamasta valvonnasta erikseen säädettyyn. Viittauksella tarkoitettaisiin Lakia aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä (1686/2009; jäljempänä alusturvallisuuslaki). Alusturvallisuuslaissa on säädetty aluksen teknisistä turvallisuusvaatimuksista, lastiviivasta, katsastuksesta, aluksenmittauksesta sekä aluksen turvallisesta käytöstä.

4 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin ehdotetussa laissa käytetyt käsitteet.

Aluksen bruttovetoisuuden määrittelyssä käytettäisiin vuoden 1969 kansainvälisen aluksenmittausyleissopimuksen (SopS 31/1982) liitteessä I olevaa kaavaa.

Laivaväellä tarkoitettaisiin henkilöä, joka työsuhteessa tai muutoin toimii tai työskentelee jossakin ominaisuudessa aluksella. Täl-

laisia muussa kuin työsuhteessa työskenteleviä ovat esimerkiksi itsenäiset yrittäjät ja alukselle säännöllisesti tulevat harjoittelijat. Laivaväellä tarkoitetaan samaa kuin ILO:n merityöyleissopimuksessa ja neuvoston direktiivissä 2009/13/EY määritellyllä merenkulkijalla. Määritelmät ovat samansisältöisiä. Koska merenkulkijan määritelmä ei ole yksiselitteinen, sitä on pyritty täsmentämään vuonna 2006 annetussa ILO:n päätöslauselmassa (Resolution concerning information on occupational groups). Sen mukaan merenkulkijan käsitteen ulkopuolelle voivat jäädä aluksella satunnaisesti työskentelevät henkilöt. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi aluksella tilapäisesti tarkastus- huolto- tai muuta tähän rinnastettavaa työtä tekevät henkilöt. Myöskään luotsia ei lueta merenkulkijaksi. Jos työ aluksella on säännöllistä vaikkakin lyhytaikaista, voi kyse olla merenkulkijasta. Merkitystä ei myöskään ole sillä, onko työ merkityksellistä merenkulun kanalta. Jos henkilöt viettävät aluksella säännöllisesti pidempiä aikoja ja vaikka heidän tehtävänsä eivät liitykään merenkulkuun, heitä voidaan pitää merenkulkijoina ILO:n merityösopimuksen tarkoittamalla tavalla. Esimerkiksi aluksen korjaamiseen ja ylläpitoon erikoistuneita henkilöitä, jotka työskentelevät määrättyllä aluksella sen liikennöidessä merellä, voidaan pitää merenkulkijoina. Päätöslauselmassa luetellaan tekijöitä, jotka pitäisi ottaa huomioon ratkaistaessa sitä, onko kyse merenkulkijasta vai ei. Tällaisia huomioon otettavia seikkoja ovat työtä tekevän henkilön aluksella oloaika, merellä työskentelyn säännöllisyys, pääasiallinen työtekopaikka (aluksella/maissa), aluksella tehdyn työn tarkoitus ja suojelun tarve.

Laivanisännällä tarkoitettaisiin aluksen omistajaa, koko aluksen vuokraajaa tai mitä tahansa muuta luonnollista tai oikeushenkilöä, kuten huoltovarustamo, joka on ottanut varustamolta vastuun aluksen käytöstä ja on sitoutunut vastaamaan kaikista alukseen kohdistuvista velvoitteista. Kansainvälisissä merenkulun sopimuksissa laivanisäntä ja laivanvarustaja ovat yleisesti käytettyjä termejä. Laivanisännän määritelmä perustuu STCW -yleissopimuksen sääntöön I/1 1.23 ja vähimmäiskoulutusdirektiivin 2008/106/EY 1 artiklan kohtaan 26.

Toiminta aluksella voidaan järjestää monin eri tavoin. Käytännössä laivanisäntä toimii usein myös työnantajana. Laivanisäntää velvoittavat tällöin kaikki työläinsäädännössä työnantajaa koskevat määräykset. Laivanisäntä on sopimusosapuolena suhteessa muihin kuin työsuhteessa olevaan laivaväkeen ja häntä koskevat tällöinkin tässä esityksessä säädetyt asiat. Tällainen muu kuin työsuhteessa oleva laivaväki on kyseessä esimerkiksi silloin, kun ravintolatoiminnasta vastaa ravintolayrittäjä, jolla on palveluksessaan omia työntekijöitä. Aluksella voi toimia myös itsenäisiä työnsuorittajia. Esimerkkinä tällaisesta itsenäisestä työnsuorittajasta voisi mainita kampaamo-yrityksen.

Laivanisännän edustaja aluksella on aluksen päällikkö, jollei laivanisäntä itse toimi aluksen päällikkönä. Alus voi myös olla työturvallisuuslain 49 §:ssä tarkoitettu yhteinen työpaikka, jolla laivanisäntä käyttää pääasiallista määräysvaltaa työturvallisuuslaissa säädetyllä tavalla.

Työympäristöllä tarkoitettaisiin kaikkia aluksen sisällä ja ulkona olevia tiloja, joissa tehdään työtä, henkilöstötiloja sekä tällaisten tilojen fysikaalisia olosuhteita, varustusta ja kulkuteitä.

Asuintiloilla tarkoitettaisiin sellaisia tiloja, joita laivaväkeen kuuluva käyttää silloin kun hän ei vapaa-aikanaan työskentele aluksella. Tällaisia tiloja ovat esimerkiksi makuu- ja päivähytit, ruokailu-, saniteetti-, virkistys- ja vapaa-ajanviettotilat sekä sairashytit sekä näihin tiloihin liittyvät käytävät. On huomattava, että jotkin tilat voivat olla sekä työtiloja että asuintiloja.

Aluksen *päällystöllä* tarkoitettaisiin esimiesasemassa olevaa henkilöä. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi aluksen päällikkö, yliperämies, konepäällikkö tai konemestari.

2 luku. Aluksen suunnittelu sekä alusta koskevat tarkastukset ja lausunnot

5 §. Työ- ja asuintilojen suunnittelu. Ehdotettavan lain keskeinen tavoite on varmistaa, että aluksen työ- ja asuintilat täyttävät terveyttä ja turvallisuutta koskevat vaatimukset. Koska epäkohtien jälkikäteen korjaaminen on kallista ja joskus jopa mahdotonta, on tar-

koituksenmukaista, että terveys- ja turvallisuusnäkökohtiin kiinnitetään riittävää huomiota jo alusta suunniteltaessa.

Päävastuu siitä, että aluksen työ- ja asuintilat sekä näissä tiloissa käytettävät koneet, työvälineet ja muut laitteet suunnitellaan ja rakennetaan sellaisiksi, ettei niistä aiheudu vaaraa laivaväen turvallisuudelle ja terveydelle, olisi laivanisännällä. Laivanisännän on annettava suunnittelijalle suunnittelun kohdetta koskevat turvallisuuden ja terveyden kannalta riittävät tiedot. Luonnollisesti ammattitaitoisen suunnittelijan oletetaan olevan tietoinen voimassa olevista vaatimuksista ja ohjeista. Alusten suunnittelu voi myös olla kansainvälistä eikä tapahdu aina Suomessa.

Ehdotettavan säännöksen ohella myös muita suunnittelua koskevia säännöksiä ja hyvää suunnittelukäytäntöä on noudatettava. Myös koneiden suunnittelussa ja valmistuksessa on otettava huomioon mitä niistä on erikseen säädetty.

Pykäläehdotus koskisi paitsi kokonaan uuden aluksen suunnittelua, myös tilannetta, jossa aluksella suunnitellaan tehtäväksi olennaisia muutostöitä.

6 §. Käyttöönottotarkastus. Pykälässä säädetäisiin aluksella tehtävästä käyttöönottotarkastuksesta. Pykälä vastaa voimassa olevan työympäristöpäätöksen 5 §:ää ja asuntoasetuksen 5 §:ää. Laivanisännän velvollisuutena olisi ilmoittaa alus työsuojeluviranomaisen tarkastettavaksi. Tämä ns. käyttöönottotarkastus olisi tehtävä Suomen lipun alle valmistuvan uuden aluksen samoin kuin Suomen lipun alle siirtyvän käytettynä ostetun aluksen osalta. Tarkastus olisi mahdollisuuksien mukaan tehtävä ennen aluksen käyttöönottoa, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluessa käyttöönotosta.

Käyttöönottotarkastuksessa varmistuttaisiin siitä, että aluksen työ- ja asuintilat ovat terveystä ja turvallisuutta koskevien säädösten ja vaatimusten mukaisia. Samalla varmistauttaisiin myös siitä, että alus täyttää merityösertifikaatin myöntämisen edellytykset siltä osin kun kyse on aluksen työ- ja asuintilojen vaatimustenmukaisuudesta.

7 §. Määräaikaistarkastus. Pykälässä säädetäisiin aluksella tehtävästä määräaikaistarkastuksesta. Sellainen alus, jonka brutto-

vetoisuus on yli 200, olisi tarkastettava vähintään kolmen vuoden välein käyttöönotta. Muiden alusten osalta tarkastuksia tehtäisiin valvontalain mukaisesti niin usein ja niin tehokkaasti kuin se laivaväen terveyden ja turvallisuuden kannalta on tarpeen.

Työsuojeluviranomaisen olisi tarkastettava se, ettei aluksen työ- ja asuintiloista aiheudu haittaa tai vaaraa laivaväen turvallisuudelle tai terveydelle. Tarkastuksessa tulisi myös selvittää, että aluksella noudatetaan työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvien asioiden osalta merityösertifikaatin vaatimuksia. Samassa yhteydessä olisi tarkastettava, että aluksen ruoka- ja juomavesivarastot ovat riittävät ja että ne soveltuvat eri kulttuuri- ja uskontoryhmiin kuuluville.

8 §. Liikenteen turvallisuusvirastolle merityösertifikaatin myöntämistä varten annettava lausunto. Pykälässä olisi viittaus alusturvallisuuslakiin, jossa säädetään merityösertifikaatin myöntämisestä. Merityösertifikaatilla tarkoitettaisiin merityöyleissopimuksen säännössä 5.1.3 tarkoitettua todistuskirjaa. Merityösertifikaattiin liittyvä kaksiosainen ilmoitusosa, jossa toisessa osassa laivaisäntä vakuuttaa noudattavansa merityöyleissopimuksen säännöksiä ja toisessa osassa viranomaisen toteaa, että säännöksiä on noudatettu. Merityösertifikaatin myöntämistä varten tehdään aluksella tarkastus, jossa varmistetaan siitä, että alus täyttää ne kansallisten lakien ja määräysten vaatimukset, joilla merityösopimus on pantu täytäntöön.

Liikenteen turvallisuusvirasto myöntää merityöyleissopimuksen mukaisen merityösertifikaatin. Merityösertifikaatin myöntämisen edellytyksenä on, että Liikenteen turvallisuusvirasto on todennut toimivaltaansa kuuluvien asioiden osalta, ettei merityösertifikaatin myöntämiselle ole estettä ja että työsuojeluviranomainen on myös osaltaan todennut Liikenteen turvallisuusvirastolle antamassaan lausunnossa, että merityöyleissopimuksen liitteessä A5-I mainitut asiat työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvilta osin vastaavat merityöyleissopimuksen määräyksiä. Lausunnon antavana työsuojeluviranomaisena toimii aluehallintovirastoista annetussa laissa (896/2009) tarkoitettu aluehallintoviraston työsuojelusta vastaava viranomaisena.

9 §. Käyttöönottotarkastuksen maksullisuus ja matkakulut. Pykälässä säädettäisiin aluksen käyttöönottotarkastuksesta perittävästä maksusta. Alusten ennakkotarkastuksista (käyttöönottotarkastus) on vakiintuneet menettelytavat ja maksuperusteet. Aluksen ennakkotarkastukset ovat valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja julkisoikeudellisia suoritteita, joista peritään omakustannusarvon mukaiset tapauskohtaiset maksut. Tapauskohtaiset maksut perustuvat työhön käytettyyn aikaan. Työtunnin hinnasta, joka tällä hetkellä on 35 euroa, säädetään aluehallintoviraston maksuista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1145/2009).

Säännölliseen työpaikkavalvontaan kuuluvat tarkastukset (määräaikaistarkastukset) ovat laivaisännälle maksuttomia. Jos tarkastus tehdään aluksen ollessa Suomen aluevesien ulkopuolella, voidaan hakijalta periä matkakuluista aiheutuneet kulut siten, kuin valtion matkustusohjesäännössä määrätään. Pykälä vastaa voimassa olevan työympäristöpäätöksen 5 §:ää.

3 luku. Työympäristö

10 §. Laivaväen työympäristö. Pykälän 1 momentissa olisi laivanisäntää velvoittava perussäännös siitä, että aluksen työympäristön tulee täyttää terveyttä ja turvallisuutta koskevat vaatimukset. Laivanisännältä edellytetään työturvallisuuslain mukaista jatkuvaa aktiivisuutta työtiloista ja työympäristöstä mahdollisesti aiheutuvien haitta- ja vaaratekijöiden tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Sellaisten työtilojen osalta, jotka on vuokrattu itsenäiselle yrittäjälle, laivanisäntä vastaa siitä, että tilat luovutetaan yrittäjälle asianmukaisessa kunnossa. Jos tällaisella yrittäjällä on omia työntekijöitä, yrittäjä vastaa siitä, että yrittäjän käyttämät koneet ja muut työvälineet ovat työturvallisuuden kannalta asianmukaisessa kunnossa.

Pykälän 2 momentissa olisi valtuutussäännös tarkempien määräysten antamisesta aluksen työympäristön turvallisuuteen ja terveellisyyteen vaikuttavista tekijöistä. Valtuutussäännöksen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoitus päivittää ja pitkälti edelleen pitää voimassa tällä hetkellä

voimassa olevat valtioneuvoston päätökset, joissa on säädetty aluksen työympäristöstä (417/1981) ja laivatyössä noudatettavista järjestysohjeista (418/1981).

4 luku. Asuintilat ja virkistysmahdollisuudet

11 §. Asuintilat. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin laivanisännän velvollisuudesta huolehtia siitä, että laivaväen asumistarkoituksiin tarkoitettut tilat ovat asianmukaiset. Asianmukaiset asuintilat täyttävät muun muassa turvallisuutta koskevat vaatimukset. Otaen huomioon, että laivaväki voi asua aluksella useita viikkoja yhtäjaksoisesti, on asuintilojen asianmukaisuus merkittävä asia.

Asuintilojen asianmukaisuuteen ja viihtyvyyteen vaikuttaa osaltaan myös se, missä tilat sijaitsevat. Asuintilojen sijoittelusta olisi pykälän 1 momentissa viittaus Kansainvälisen Merenkulkujärjestön IMO:n SOLAS -sopimukseen sekä erikoisaluksia koskevaan vuodelta 1983 olevaan ohjeeseen. SOLAS -sopimuksen säännöissä 2 e ja 2 f edellytetään makuuhyttit sijoitettavaksi lastiviivan yläpuolelle mahdollisuuksien mukaan aluksen keski- tai peräosaan. Muita asuintilojen asianmukaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi asuintilan riittävä huonekorkeus, asuintilojen eristys, asuintiloissa käytetyt materiaalit, valaistus ja viemärointi sekä asuintilojen terveyttä ja turvallisuutta koskevien vaatimusten huomioon ottaminen.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin makuuhytteistä. Pääsääntöisesti jokaiselle laivaväkeen kuuluvalla tulisi varata oma makuuhytti. Matkustaja-aluksilla voi joskus olla hankalaa henkilöstön suuresta määrästä johtuen järjestää jokaiselle laivaväkeen kuuluvalla oma hytti. Tästä johtuen pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa pääsäännöstä matkustaja-aluksilla. Matkustaja-aluksella tarkoitettaisiin alusturvallisuuslain mukaisesti kauppamerenkulun käytettävää alusta, joka kuljettaa enemmän kuin 12 matkustajaa. Kauppamerenkuluna pidetään yleisesti kaikkea ansio- ja vaaratarkoituksessa tai muutoin korvausta vastaan aluksella suoritettua toimintaa. Tyypillisimmät toiminnot ovat lastin ja matkustajien kuljettaminen. Tämän lisäksi kauppamerenkulun kuuluu esimerkiksi hinaus, jäänmurta-

minen, pyynti sekä pelastus- ja avustustoiminta. Aluksen vuokraustoimintaa on myös pidettävä kauppamerenkulkuna samoin kuin aluksen käyttämistä ravintolalaivana silloin, kun se samalla on edelleen merikelpoinen. Matkustajalla tarkoitetaan jokaista muuta henkilöä kuin aluksen päällikköä ja laivaväkeen kuuluvaa tai muuta missä ominaisuudessa tahansa alukseen toimeen otettua tai siinä aluksen lukuun työskentelevää henkilöä taikka alle vuoden ikäistä lasta. Lisäksi vaatimuksesta omaan makuuhyttiin voitaisiin poiketa työsuojeluviranomaisen myöntämällä poikkeuslupapäätöksellä erikoisalusten ja bruttovetoisuudeltaan alle 1 000:n alusten osalta edellyttäen, että asiaomaisia merenkulkualan järjestöjä on kuultu. Laivaväkeä tämä suuruusluokan aluksilla voi olla noin 6 - 8 henkeä. Erikoisalus määriteltäisiin siten kuin se on määritelty alusturvallisuuslaissa. Mainitussa laissa erikoisalus on määritelty mekaanisesti omalla käyttövoimalla liikkuvaksi alukseksi, joka kuljettaa miehistöön kuuluvien lisäksi enemmän kuin 12 erityistehtävissä aluksella toimivaa henkilöä ja jota käytetään tieteelliseen tutkimukseen, merihenkilöstön koulutukseen, kaapelinlaskuun, aluksiin ja muuhun omaisuuteen kohdistuvaan meripelastukseen tai muuhun vastaavaan erikoistarkoitukseen. Määritelmään sisältyvä luettelo erikoisaluksen tehtävistä on esimerkinomainen ja myös muut vastaavat tehtävät voivat tulla kyseeseen.

Nykyisin merenkulun ammattiopinnot edellyttävät säännöllistä harjoittelua aluksilla. Tämä tarkoittaa sitä, että monilla aluksilla on säännöllisesti opiskelijaharjoittelijoita, jotka tarvitsevat hytin. Tämä pitäisi ottaa huomioon, kun alusta, miehistöä ja sen liikennealuetta suunnitellaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta antaa asuintiloja koskevia tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

12 §. Asuintilojen tarkastus. Merityöyleissopimus edellyttää, että aluksen päällikkö tai hänen määräämänsä tarkastaa asuintilat säännöllisesti. Pykälässä säädettäisiin laivaväen asuintiloissa tehtävästä tarkastuksesta. Tarkastus voitaisiin tehdä vain, jos on syytä epäillä, että asuintilat eivät täytä terveyttä ja turvallisuutta koskevia vaatimuksia tai jos

tarkastus on välttämätön asuintilojen asumiskelpoisuuden varmistamiseksi. Oikeus tarkastuksen tekemiseen olisi aluksen päälliköllä. Tarkastuksessa edellytetään ainakin yhden miehistöön kuuluvan henkilön olevan läsnä. Tarkastuksesta olisi tehtävä merkintä laivapäiväkirjaan.

13 §. Virkistystilat. Pykälässä säädettäisiin laivaväen velvollisuudesta järjestää alukselle asianmukaiset tilat laivaväen virkistytymistä ja vapaa-ajan viettoa varten. Laivaväen asuessa aluksella, on tärkeää, että vapaa-aikaa voidaan viettää muuallakin kuin makuuhytissä. Virkistysmahdollisuudet voivat luonnollisesti vaihdella huomattavasti riippuen aluksen koosta, aluksen iästä sekä aluksella vietettävän ajan pituudesta. Virkistytymiseen ja vapaa-ajan viettoon tarvitaan paitsi asianmukaiset tilat, esimerkiksi koostumishuone, kuntosali ja kirjasto myös asianmukainen varustelu, kuten viihdeelektroniikan järjestäminen merenkulkijoiden käyttöön.

Virkistystilojen viihtyvyyteen ja asianmukaisuuteen vaikuttavat osaltaan muun muassa tilojen sijoittelu, koko, kunnossapito ja ympäristön fysikaaliset ominaisuudet. Pykälän 2 momentissa olisi valtuutuslainsäädännön, jonka nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä näistä tilojen asianmukaisuuteen vaikuttavista tekijöistä.

5 luku. Ruoka ja ruokahuolto

14 §. Ruoka. Pykälässä säädettäisiin laivaväen velvollisuudesta järjestää maksuton ruokailu laivaväelle. Uutta tässä on aikaisempaan verrattuna se, että ruoan maksuttomuudesta ei ole aikaisemmin säädetty. Käytännössä ruoan maksuttomuus ei ole uusi asia, koska laivaväki nykyiselläänkin saa ruokansa vastikkeetta. Ruoan vastikkeettomuudesta on sovittu merityöyleissopimuksen säännön 3.2 kohdassa 2.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin siitä, milaista tarjottavan ruoan ja juomien tulisi olla. Ruokaa ja juomia alukselle varattaessa on otettava huomioon erilaiset kulttuuri- ja uskonnolliset taustat sekä terveydelliset tekijät. Kulttuuri- ja uskonnolliset tekijät vaikuttavat siihen, mitä ruokaa tarjotaan kun taas terveydelliset näkökohdat vaikuttavat siihen mil-

laista tarjottavan ruoan tulisi olla. Lisäksi ruokaa ja juomia on oltava riittävästi ja niiden on oltava laadultaan hyvää ja ravitsevaa.

Pykälän 2 momentissa olisi valtuutussäännös ruokaa ja juomavettä koskevien tarkempien säännösten antamiselle.

15 §. Ruokahuolto. Pykälässä säädettäisiin niistä tekijöistä, joilla varmistetaan, että tarjottava ruoka on kelpoista laivaväen nautittavaksi. Pykälän 1 momentissa olisi säännös siitä, että ruoan valmistukseen, tarjoiluun ja säilyttämiseen tarkoitettujen tilojen tulisi olla tarkoituksenmukaiset ja riittävät. Näihin seikkoihin vaikuttaa luonnollisesti aluksen koko, miehistön määrä ja liikennealue. Ruoan ja juomien asianmukaisella käsittelyllä varmistetaan osaltaan se, että ruoka on kelpoista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ruoanvalmistuksesta vastaavilta henkilöiltä vaadittavasta tehtävän edellyttämästä ammattitaidosta. Ammattitaito edellyttää muun muassa osaamista käytännön ruoanlaitossa, tietoutta elintarvike- ja henkilökohtaisesta hygieniasta, ruoan oikeasta varastoinnista sekä ruoanvalmistukseen ja tarjoiluun liittyvästä hygieniasta. Aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevyydestä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1797/2009) on säädetty muun muassa talousosastolla työskentelevien henkilöiden ja laivakokien pätevyyskirjoista ja niiden saamisen edellytyksistä.

Pykälän 3 momentissa olisi valtuutussäännös, jonka nojalla voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä ruokahuollosta aluksella.

16 §. Ruokapäiväkirja. Pykälässä säädettäisiin ruokapäiväkirjapidosta. Sitä pitäisi aluksen päällikkö tai hänen valtuuttamansa henkilö. Ruokapäiväkirjasta voidaan todeta muun muassa ruoan määrän ja terveellisyteen liittyvät asiat. Matkustaja-aluksilla, joilla matkustajilla ja merenkulkijoilla on yhteinen ruoka, ei erillistä ruokapäiväkirjaa tarvitsi pitää.

17 §. Ruokahuollon tarkastus. Ruokahuollon tarkastuksella varmistettaisiin osaltaan se, että laivaväelle tarjottava ruoka on terveellistä ja turvallista nautittavaksi. Tällaisesta tarkastuksesta olisi säännös pykälän 1 momentissa. Tarkastuksessa olisi läsnä aluksen päällikkö tai joku päällystöön kuuluva sekä ruokahuollosta vastaava henkilö. Ruo-

ka- ja juomavarastoja tarkastettaessa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa ruoan ravintoarvoon ja monipuolisuuteen sekä ruoan määrään ottaen huomioon matkan pituus ja luonne. Tarkastuksessa käytäisiin läpi myös ruoan ja juomaveden varastointiin ja käsittelyyn käytettävien tilojen ja laitteiden asianmukaisuus ja kunto. Myös ruoan valmistukseen ja tarjoiluun käytettävät välineet ja keittien asianmukaisuus tarkastettaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin miehistön edustajien mahdollisuudesta pyynnöstään osallistua 1 momentissa tarkoitettuun tarkastukseen. Tarkastuksesta tulisi tehdä merkintä laivapäiväkirjaan.

6 luku. Valvonta ja viranomaisyhteistyö

18 §. Lain noudattamisen valvonta. Pykälän 1 momentissa olisi säännös, joka toisi ehdotettavan lain työsuojeluviranomaisen valvonnan piiriin. Valvonnasta vastaavana työsuojeluviranomaisena toimisi aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue. Ehdotuksessa olisi myös viittaus valvontalakiin. Valvontalaki sisältää muun muassa säännökset niistä menettelytavoista, joita työsuojeluviranomaiset noudattavat valvoessaan toimivaltaansa kuuluvien säädösten noudattamista. Aloite tarkastuksen tekemiseksi voi tulla työsuojeluviranomaisen omana aloitteena, asiakasaloitteena tai virka-apupyynnönä Liikenteen turvallisuusviranomaiselta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ulkomaalaisen aluksen valvonnasta. Ulkomaalaisen aluksen osalta valvottaisiin sitä, että aluksella noudatetaan merityöyleissopimuksen määräyksiä muun muassa työsuhteen ehtojen, työolosuhteiden ja asuintiloja koskevien määräysten osalta. Liikenteen turvallisuusvirasto tekee Suomen satamissa ulkomaisille aluksille tarkastuksia, jotka ovat ensisijaisesti asiakirjatarkastuksia. Niitä tehdään vuosittain tietty määrä, joka perustuu direktiiviin satamavaltiotarkastuksista. Jos havaitaan selviä puutteita, tehdään yksityiskohtainen tarkastus. Tällainen tarkastus voi kohdistua aluksen työ- ja asuinympäristöön. Tällöin Liikenteen turvallisuusvirasto pyytää virka-apuna yksityiskohtaisen tarkastuksen työsuojeluviranomaiselta. Työsuojelutarkastaja tekisi näitä yksityiskohtiin meneviä sa-

tamavaltiotarkastuksia vain Liikenteen turvallisuusviraston pyynnöstä.

Mikäli yksityiskohtaisessa tarkastuksessa havaitaan, että alus ei vastaa merityöleissopimuksen vaatimuksia ja jos olosuhteet aluksella selvästi vaarantavat laivaväen turvallisuuden ja terveyden, on aluksen lähtö merelle merityöleissopimuksen normin 5.2.1 mukaan estettävä. Kansallisesti tätä niin sanottua pysäyttämisoikeutta käyttää Liikenteen turvallisuusvirasto.

Viranomaisten välisestä yhteistyöstä säädetään ehdotuksen 19 §:ssä. Työsuojelutarkastaja osoittaa tarkastuskertomuksessaan ne mahdolliset epäkohdat, jotka ovat merityöleissopimuksen vastaisia ja antaa tarkastuskertomuksen tarkastuksen kohteelle ja merenkulun tarkastajalle.

19 §. Yhteistoiminta ja virka-apu. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työsuojeluviranomaisen ja Liikenteen turvallisuusviraston keskinäisestä velvollisuudesta antaa toisilleen vika-apua aluksia koskevien säännösten valvonnassa. Valvonnan tehokas toteutuminen edellyttää välttämättömien tietojen vaihtoa viranomaiselta toiselle myös salassa pidettävien asioiden osalta. Myös tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Vastaavanlaisesta tietojenvaihtomahdollisuudesta on säädetty esimerkiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 120 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös, joka velvoittaisi työsuojeluviranomaisen ja Liikenteen turvallisuusviraston tekemään tarvittaessa yhteisiä tarkastuksia, jotka liittyvät merityösertifikaatin myöntämiseen tai ulkomaalaisiin aluksiin liittyviin ns. satamavaltiotarkastuksiin. Suomen lipun alla olevissa aluksissa molemmat viranomaiset tekevät tarkastuksia toimivaltojensa rajoissa, mutta merityösertifikaattiin liittyvät tarkastukset voi joskus olla tarkoituksenmukaista tehdä yhdessä.

Myös pykälän 3 momentissa olisi säännös, joka velvoittaisi merenkulku- ja työsuojeluviranomaiset yhteistyöhön. Viranomaisten pitäisi ilmoittaa toisilleen sellaisesta toisen viranomaisen toimivaltaan kuuluvasta laiminlyönnistä tai epäkohdasta, jonka se on havainnut oman tarkastuksensa yhteydessä.

Kun työsuojeluviranomaiselle tehdään ilmoitus ulkomaalaisen aluksen asuin- tai työolojen tarkastuksen tarpeellisuudesta, työsuojeluviranomaisen on toimittava viipymättä. Alusta ei saa viivyttää satamassa kauempaa kuin on välttämätöntä.

Tarkastuksesta tehtävä tarkastuskertomus toimitettaisiin alukselle ja Liikenteen turvallisuusvirastolle. Jos aluksella havaitaan sellaisia vakavia puutteita, jotka vaarantavat merenkulkijan hengen tai terveyden, tarkastuskertomuksessa on kehotettava korjaamaan puutteet välittömästi ja pyydyttävä Liikenteen turvallisuusvirastolta toimenpiteitä, joista on säädetty lain alusturvallisuuden valvonnasta (1995/370) 4 luvussa.

7 luku. Rangaistussäännökset ja toimivaltainen tuomioistuin

20 §. Merityörikkomus. Rikoslain 47 luvun 1 §:ssä säädetään rangaistavaksi työturvallisuusrikos. Siitä tuomittava rangaistus voi olla sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Merityörikkomusta koskevaa säännöstä on tarkoitus soveltaa sellaisiin rikkomuksiin, jotka eivät tule rangaistavaksi työturvallisuusrikoksina ja jotka ovat yksittäisiä ja moitittavuudeltaan vähäisiä. Merityörikkomuksena tulisivat rangaistaviksi laiminlyönnit, jotka koskevat velvollisuutta ilmoittaa alus käyttöönottotarkastettavaksi, ruokapäiväkirjan pitämistä ja säästöjen nähtävänä pitämistä.

21 §. Toimivaltainen tuomioistuin. Alan eritysluonteen vuoksi meriliikenteeseen liittyvissä laeissa on säännönmukaisesti säädetty alueellisesti toimivaltaisesta tuomioistuimesta. On mahdollista, että syntyy ehdotettavaan lakiin perustuva riita-asia. Tällainen riita-asia voisi olla esimerkiksi työntekijän vahingonkorvauskanne laivanisäntää vastaan käsillä olevaan lakiin perustuvan velvollisuuden laiminlyönnistä. Tämän vuoksi ehdotettavaan lakiin on perusteltua ottaa pykälä toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Toimivaltainen tuomioistuin ehdotettavan lain mukaisissa riita- ja rikosasioissa määräytyisi merilain 21 luvun säännösten mukaisesti.

Käytännössä sovellettavaksi tulisivat merilain 21 luvun 1 §, jossa luetellaan merioikeudet, sekä 3 § toimivaltaisesta merioikeudesta

riita-asiassa, 7 § kanteesta laivan päällikköä tai laivanisäntää vastaan ja 9 § toimivaltaisesta merioikeudesta rikosasiassa. Mainitut oikeuspaikat olisivat ehdottomia eikä oikeuspaikkasopimusta siten voisi pätevästi tehdä.

8 luku. Erinäiset säännökset

22 §. Lain nähtävänä pitäminen työpaikalla. Säännöksen mukaan tämä laki ja sen nojalla annetut säännökset samoin kuin merityöyleissopimus on pidettävä työpaikalla laivaväen nähtävänä. Säännökset on pidettävä sopivassa, työntekijöiden tietämässä paikassa, jossa työntekijät voivat tutustua niihin. Säännökset voivat olla saatavissa myös sähköisessä muodossa, mikäli kaikilla työntekijöillä on tosiasiallinen mahdollisuus saada tieto sähköisessä muodossa olevien säännösten sisällöstä. Myös muualla kuin kiinteässä työpisteessä työskentelevillä työntekijöillä tulee olla mahdollisuus tutustua säännösten sisältöön.

23 §. Voimaantulo. Pykälään ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös. Lain merityöyleissopimusta koskevat 2 §:n 2 momentti ja 18 §:n 2 momentti tulisivat kuitenkin voimaan vasta valtioneuvoston asetuksella erikseen säädettävänä ajankohtana. Merityöyleissopimusta koskevat määräykset voidaan säätää kansallisesti voimaantuleviksi vasta sen jälkeen, kun merityöyleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan. Lisäksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi lain 11 §:n 2 ja 4 momentin soveltamista ajallisesti täsmentävä säännös. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi aluksiin, joiden köli on laskettu kuusi kuukautta voimaantulopäivän jälkeen.

1.2 Laki työturvallisuuslain 48 §:n muuttamisesta

Työturvallisuuslain 48 §:ssä säädetään työntekijöiden henkilöstötiloista. Pykälän 3 momentin mukaan laivatyössä työntekijöille on järjestettävä asianmukaiset majoitustilat aluksella. Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä asuintiloista aluksella. Ehdotetussa laissa laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella

säädetään asianmukaisista asuintiloista aluksella. Laivaväellä tarkoitetaan ehdotetussa laissa myös tässä pykälässä tarkoitettua työntekijää.

1.3 Laki rikoslain 47 luvun 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Rikoslain 47 luvun 1 §:ssä säädetään rangaistus työturvallisuusrikoksesta. Koska ehdotettavaan lakiin on tarkoitus ottaa rangaistussäännös työturvallisuuden kannalta vähäisestä rikkomuksesta, on rikoslain 1 ja 8 §:ään tarpeen tehdä ehdotettavan säännöksen edellyttämät muutokset.

1.4 Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Merityöyleissopimuksessa on sovittu työsuojelutoimikunnista ja työsuojeluvaltuutetuista siten, että aluksella on oltava työsuojelutoimikunta ja valtuutettu, jos merenkulkijoiden määrä on viisi tai enemmän. Tämä vaatimus poikkeaa valvontalain vastaavasta määräyksestä. Tästä johtuen on valvontalaikiin tarpeen tehdä muutos.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettavaan lakiin on tarkoitus ottaa perustuslain vaatimukset täyttävät valtuutus-säännökset tarkempien säännösten antamiseen valtioneuvoston asetuksilla siltä osin kun kyse on aluksen työ- ja asuintiloja (10 ja 11 §) sekä ruokaa ja ruokahuoltoa (14 ja 15 §) koskevasta tarkemmasta sääntelystä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotettavaa lakia valmisteltaessa on otettu huomioon perustuslain perusoikeussäännökset. Lain 14 § velvoittaa laivanisäntää huolehtimaan siitä, että ruokaa alukselle varatta-

essa on otettava huomioon laivaväen kulttuuriset ja uskonnolliset taustat. Tämä on sopusuhteissa perustuslain uskonnon ja oman-tunnon vapautta koskevan 11 §:n kanssa.

Lakiehdotuksen 12 §:ssä on aluksen päällikölle annettu oikeus tarkistaa laivaväen asuintilat, mikäli ne eivät täytä terveyttä ja turvallisuutta koskevia vaatimuksia tai jos tarkastus on välttämätön asuintilojen asumiskelpoisuuden varmistamiseksi. Sääntely on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn kotirauhan suojan kannalta. Lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat kuuluvat perustuslain 10 §:ssä tarkoitetun kotirauhan piiriin. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan voidaan kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä säätää tavallisella lailla, jos se on välttämätöntä perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi. Tarkastuksen suorittamiseen aluksen asuintiloissa edellyttää edellä sanotun mukaisesti sitä, jotta siitä voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, että tarkastuksella turvataan jotain toista perusoikeutta. Tällaisen tarkastuksen tarkoituksena on turvata perustuslain 7 §:ssä tarkoitettua oikeutta elämään ja turvallisuuteen. Perustuslakivaliokunta on hiljattain ottanut kantaa kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tehtävistä tarkastuksista (PeVL 43/2010 vp). Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan sääntelyllä on perusoikeusjärjestelmäkannalta hyväksyttävät perusteet, jos tarkastuksella pyritään parantamaan aluksen,

siinä olevien henkilöiden ja lastin turvallisuutta.

Edellä mainittu tarkastusoikeus annettaisiin lakiehdotuksen mukaan aluksen päällikölle. Perustuslain 124 §:ssä on säädetty julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, että kotirauhan piiriin kohdistuvat tarkastusvaltuudet merkitsevät oikeutta puuttua merkittävällä tavalla perustuslaissa jokaiselle turvattuun kotirauhan suojaan eikä tällaista valtuutta voida antaa yksityiselle tavallisella lailla. Valiokunta on katsonut, että ajoneuvoissa olevat asuintilat kuuluvat kotirauhan piiriin kuuluvalla eräänlaiselle reuna-alueelle ja pitänyt mahdollisena, että myös muulla kuin viranomaisella on oikeus päästä ajoneuvoissa oleviin asumistiloihin. Perustuslakivaliokunta onkin todennut merityösopimuslakiehdotusta koskevassa lausunnossaan Pe VL 43/2010 siltä osin kun kyse on aluksen päällikön oikeudesta tarkastaa työntekijän hallussa olevia tiloja, että asiaomaista säännöstä on täsmennettävä siten, että viranomaisten ohella ainoastaan aluksen päällikkö tai alukselle asetettu järjestyksenvalvoja voi toimittaa tarkastuksen kotirauhan piirissä, jolloin ehdotus ei vaikuta säätämisyjärjestykseen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on varmistaa laivaväen työ- ja asuinympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä mahdollisuus asianmukaiseen ravintoon, virkistykseen ja vapaa-ajanviettoon aluksella.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan suomalaiseen alukseen, jolla työskentelee laivaväkeä.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) puolustus- ja merivartiotehtäviin käytävään valtion alukseen;
- 2) kantosiipi-, ilmatyyny- ja perinnealukseen;
- 3) kalastusalukseen, jonka pituus on alle 24 metriä.

Ulkomaiseen alukseen, joka on Suomen vesialueella, sovelletaan merityöyleissopimuksen määräyksiä.

3 §

Lain suhde muuhun lainsäädäntöön

Tämän lain lisäksi on noudatettava, mitä työturvallisuuslaissa (738/2002) säädetään.

Aluksen meriturvallisuudesta ja Liikenteen turvallisuusviraston suorittamasta valvonnasta säädetään erikseen.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *bruttovetoisuudella* vuoden 1969 kansainvälisen aluksenmittausyleissopimuksen (SopS 31/1982) liitteen I säännön 3 mukaista bruttovetoisuutta; puskijan ja proomun muodostaman kiinteän yhdistelmän bruttovetoisuus on näiden yhteenlaskettu bruttovetoisuus;

2) *laivaväellä* aluksella säännöllisesti työskenteleviä;

3) *laivanisännällä* sellaista aluksen omistajaa, koko aluksen vuokraajaa tai muuta luonnollista tai oikeushenkilöä, joka joko yksinään tai yhdessä toisten henkilöiden kanssa käyttää tosiasiallista määräysvaltaa aluksella;

4) *työympäristöllä* aluksessa sisällä ja ulkona olevia työtiloja, henkilöstötiloja ja kulkuteitä sekä niiden fysikaalisia olosuhteita ja varustusta;

5) *asuintiloilla* makuuhyttejä, päivähyttejä, ruokailutiloja, saniteettitiloja, virkistys- ja vapaa-ajanviettotiloja, sairashyttejä sekä näihin tiloihin liittyviä käytäviä;

6) *merityöyleissopimuksella* kansainvälisen työjärjestön merityötä koskevaa vuoden 2006 yleissopimusta;

7) *päällystöllä* aluksen päällikköä, konepäällikköä, perämiestä, konemestaria, talous-

osaston esimiestä ja muuta esimiesasemassa olevaa henkilöä.

2 luku

Aluksen suunnittelu sekä alusta koskevat tarkastukset ja lausunnot

5 §

Työ- ja asuintilojen suunnittelu ja rakentaminen

Laivanisännän on huolehdittava siitä, että Suomen lipun alle tilattavan uuden aluksen työ- ja asuintilat sekä tiloissa käytettävät koneet, työvälineet ja muut laitteet suunnitellaan ja rakennetaan sellaisiksi, ettei niistä aiheudu haittaa tai vaaraa laivaväen turvallisuudelle ja terveydelle. Laivanisännällä on vastaava huolehtimisvelvollisuus, jos aluksella tehdään olennaisia muutostöitä.

6 §

Käyttöönottotarkastus

Laivanisännän on huolehdittava siitä, että uudella tai Suomen lipun alle siirtyvällä aluksella tehdään käyttöönottotarkastus. Käyttöönottotarkastuksessa työsuojeluviranomainen varmistaa, että aluksen työ- ja asuintilat ovat säännösten ja määräysten mukaiset. Käyttöönottotarkastus on tehtävä jos mahdollista ennen aluksen käyttöön ottamista, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluessa käyttöönottamisesta. Vastaavasti on meneteltävä, jos aluksella tehdään olennaisia muutostöitä.

7 §

Määräaikaistarkastus

Työsuojeluviranomaisen on tarkastettava alus, jonka bruttovetoisuus on yli 200, vähintään kolmen vuoden välein käyttöönotosta.

8 §

Liikenteen turvallisuusvirastolle merityösertifikaatin myöntämistä varten annettava lausunto

Työsuojeluviranomainen antaa Liikenteen turvallisuusvirastolle merityöyleissopimuksessa tarkoitetun *merityösertifikaatin* myöntämistä varten lausunnon sopimuksen liitteessä A5-1 mainituista asioista.

Merityösertifikaatista ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain (1686/2009) 57 §:n 3 momentissa.

9 §

Käyttöönottotarkastuksen maksullisuus ja matkakulut

Työsuojeluviranomaisen tekemästä käyttöönottotarkastuksesta peritään hakijalta maksu noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

Ulkomailla tehtävän käyttöönotto- ja määräaikaistarkastuksen matkakulut peritään laivanisännältä.

3 luku

Työympäristö

10 §

Työympäristö

Laivanisännän on huolehdittava siitä, että aluksen työympäristö on turvallinen eikä aiheuta vaaraa laivaväen terveydelle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä aluksen työympäristöstä, työtilojen sijoittelusta, fyysikaalisista ominaisuuksista, kulkuteistä, varustuksesta, kunnossapidosta ja muista työtilojen turvallisuuteen ja terveellisyyteen vaikuttavista tekijöistä.

4 luku

Asuintilat ja virkistysmahdollisuudet

11 §

Asuintilat

Laivanisännän on huolehdittava siitä, että laivaväen asuintilat ovat asianmukaiset ja turvalliset. Tämän säännöksen soveltamisessa on otettava huomioon ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 11/1981) ja IMO:n yleiskokouksen 17 päivänä marraskuuta 1983 antamaan päätöslauselmaan A.534(13) sisältyvät erikoisaluksia koskevat määräykset.

Jos aluksella asutaan, aluksella on oltava yhden hengen makuuhuutti jokaista laivaväkeen kuuluvaa kohden lukuun ottamatta aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisuudesta käytöstä annetun lain (1686/2009) 2 §:n 19 kohdassa tarkoitettua alusta (*matkustaja-alus*). Työsuojeluviranomainen voi hakemuksesta ja asianomaisia merenkulkualan järjestöjä kuultuaan myöntää makuuhyttien vähimmäismäärästä poikkeuksen erityisistä syistä sellaisen mekaanisesti omalla käyttövoimalla liikkuvan aluksen osalta, joka kuljettaa miehistöön kuuluvien lisäksi enemmän kuin 12 erityistehtävissä aluksella toimivaa ja jota käytetään tieteelliseen tutkimukseen, merihenkilöstön koulutukseen, kaapelinlaskuun, aluksiin ja muuhun omaisuuteen kohdistuvaan meripelastukseen tai muuhun vastaavaan erikoistarkoitukseen sekä bruttovetoisuudeltaan alle 1 000 alusten osalta.

Poikkeuslupaa koskevaan päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Makuuhyttien lukumäärää arvioitaessa on otettava huomioon myös alukselle säännöllisesti tulevat harjoittelijat.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä asuintilojen sijoittelusta, koosta, rakenteesta, varustuksesta, fyysikaalisista ominaisuuksista, kunnossapidosta ja muista asuintilojen asianmukaisuuteen ja turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä ja poikkeuslupaan liittyvistä menettelyistä.

12 §

Asuintilojen tarkastus

Aluksen päälliköllä on oikeus tarkastaa laivaväen hallussa olevat asuintilat, jos on syytä epäillä, että asuintilat eivät täytä terveyttä ja turvallisuutta koskevia vaatimuksia tai jos tarkastus on välttämätön asuintilojen asuin-kelpoisuuden varmistamiseksi. Ainakin yhden miehistön edustajan on oltava läsnä tarkastuksessa. Tarkastuksesta on tehtävä merkintä laivapäiväkirjaan.

13 §

Virkistystilat

Laivanisännän on huolehdittava siitä, että aluksella on asianmukaiset tilat ja välineet laivaväen virkistäytymistä ja vapaa-ajan vietoa varten.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä aluksen virkistystilojen sijoittelusta, koosta, rakenteesta, lukumäärästä, varustuksesta, fyysikaalisista ominaisuuksista, kunnossapidosta ja muista virkistystilojen ja virkistystytymisen asianmukaisuuteen vaikuttavista tekijöistä.

5 luku

Ruoka ja ruokahuolto

14 §

Ruoka

Laivanisäntä huolehtii siitä, että laivaväellä on työjakson aikana mahdollisuus maksuttomaan ruokailuun ja että asianmukaista ruokaa ja juomavettä on laivaväen erilaiset kulttuuriset ja uskonnolliset taustat sekä terveydelliset seikat huomioon ottaen riittävästi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia ruokaa ja juomavettä koskevia säännöksiä.

15§

Ruokahuolto

Laivanisäntä huolehtii siitä, että aluksella on ruoan valmistukseen, tarjoiluun ja säilyttämiseen riittävät ja tarkoituksenmukaiset tilat ja että ruokaa ja juomaa käsitellään siten, ettei niistä aiheudu vaaraa laivaväen terveydelle.

Ruoanvalmistuksesta vastaavalla henkilökunnalla on oltava tehtävän edellyttämä ammattitaito.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ruokahuollosta aluksella.

16 §

Ruokapäiväkirja

Aluksen päällikön tai muun päällystöön kuuluvan henkilön on pidettävä ruokapäiväkirjaa. Matkustaja-aluksilla, joilla matkustajilla ja laivaväellä on yhteinen ruokahuolto, ei erillistä ruokapäiväkirjaa tarvitse pitää.

17 §

Ruokahuollon tarkastus

Aluksen päällikön tai muun päällystöön kuuluvan on tarkastettava säännöllisesti yhdessä ruokahuollosta vastaavan henkilön kanssa aluksen:

- 1) ruoka- ja juomavarasto;
- 2) ruoan ja juomaveden varastointiin ja käsittelyyn käytettävät tilat ja laitteet;
- 3) ruoan valmistuksessa ja tarjoilussa käytettävät keittiövälineet ja aluksen keittiö.

Miehistön edustajille on varattava näiden pyynnöstä tilaisuus osallistua 1 momentissa tarkoitettuun tarkastukseen.

Tarkastuksesta on tehtävä merkintä laivapäiväkirjaan.

6 luku

Valvonta ja viranomaisyhteistyö

18 §

Lain noudattamisen valvonta

Työsuojeluviranomainen valvoo tämän lain noudattamista siten kuin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006) säädetään.

Ulkomaalaisen aluksen osalta työsuojeluviranomainen valvoo sitä, että erityyppisissä olosuhteissa työsuhteiden ehtoista, aluksen työ- ja asuintilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta sekä oikeudesta asianmukaiseen ravintoon, virkistäytymiseen ja vapaa-ajan viettoon täyttyvät.

19 §

Yhteistoiminta ja virka-apu

Työsuojeluviranomaisen ja Liikenteen turvallisuusviraston on annettava pyynnöstä virka-apua toisilleen aluksia koskevien säännösten noudattamisen valvonnassa. Työsuojeluviranomaisella ja Liikenteen turvallisuusvirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä alukseen kohdistuvaa valvontaa varten välttämättömiä tietoja toisiltaan.

Työsuojeluviranomainen ja Liikenteen turvallisuusvirasto tekevät tarvittaessa yhteisiä tarkastuksia, jotka liittyvät erityyppisissä olosuhteissa työsuhteiden ehtojen myöntämiseen tai ulkomaalaisten alusten valvontaan.

Työsuojeluviranomaisen tai Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava tarvittaessa toisilleen laiminlyönnistä tai epäkohdasta, jonka se on havainnut oman valvontansa yhteydessä, mutta joka kuuluu toisen viranomaisen valvottaviin asioihin. Kun Liikenteen turvallisuusvirasto on ilmoittanut työsuojeluviranomaiselle ulkomaalaisen aluksen työ- tai asuintilojen tarkastuksen tarpeellisuudesta, työsuojeluviranomaisen on toimitettava viipymättä, jollei ilmoituksesta muuta johdu.

7 luku

Rangaistussäännökset ja toimivaltainen tuomioistuin

20 §

Merityörikkomus

Laivanisäntä tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tässä laissa säädetyn velvollisuuden

1) ilmoittaa alus käyttöönottotarkastettavaksi 6 §:n mukaisesti,

2) pitää ruokapäiväkirjaa 16 §:n mukaisesti tai

3) pitää säädökset ja sopimukset nähtävänä 22 §:n mukaisesti,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *merityörikkomuksesta* sakkoon.

Rangaistus työturvallisuusrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 47 luvun 1 §:ssä.

21 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta tähän lakiin perustuvassa riita- tai rikosasiassa säädetään merilain (674/1994) 21 luvussa.

8 luku

Erinäiset säännökset

22 §

Lain nähtävänä pitäminen työpaikalla

Tämä laki ja sen nojalla annetut säädökset sekä merityöyleissopimus on pidettävä laivaväen nähtävinä työpaikalla.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 2 §:n 2 momentti ja 18 §:n 2 momentti tulevat voimaan valtioneuvoston asetuksella erikseen säädettävänä ajankohtana.

Lain 11 §:n 2 ja 4 momentin säännöksiä laivaväen ja alukselle tulevien harjoittelijoiden asuinhyteistä sovelletaan aluksiin, joiden köli on laskettu kuusi kuukautta lain voimaantumisen jälkeen.

2.

Laki**työturvallisuuslain 48 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työturvallisuuslain (738/2002) 48 § seuraavasti:

48 §

Henkilöstötilat

Työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä on työntekijöiden käytettävissä oltava työn luonne ja kesto sekä työntekijöiden lukumäärä huomioon ottaen riittävät ja asianmukaisesti varustetut peseytymis-, pukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat, ruokailu-, lepo- ja käymälätilat sekä muut henkilöstötilat.

Työntekijöiden saatavilla tulee olla riittävästi kelvollista juomavettä.

Raskaana olevilla naisilla ja imettävillä äideillä on tarvittaessa oltava mahdollisuus mennä lepohuoneeseen tai muuhun sopivaan paikkaan lepäämään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä työpaikan henkilöstötiloista ja niiden varustuksesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 201 .

3.

Laki**rikoslain 47 luvun 1 ja 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 47 luvun 1 ja 8 § sellaisina kuin ne ovat laissa 1018/2004, seuraavasti:

47 luku

Työrikoksista

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä, tai
 2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömällä valvoa työturvallisuusmääräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämistä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä,

on tuomittava *työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rangaistus kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta ja vaaran aiheuttamisesta säädetään 21 luvun 8–11 ja 13 §:ssä.

Työturvallisuusrikoksena ei kuitenkaan pidetä yksittäistä työturvallisuusmääräysten rikkomista, joka on työturvallisuuden kannalta vähäinen ja josta säädetään rangaistus työturvallisuuslain (738/2002) 63 §:ssä, työterveyshuoltolain (1383/2001) 23 §:ssä, eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1016/2004) 13 §:ssä tai laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruoka-

huollosta aluksella annetun lain (/201) 20 §:ssä.

8 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *työnantajalla* sitä, joka työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa teettää työtä, sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa;

2) *työnantajan edustajalla* työnantajana olevan oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä sekä sitä, joka työnantajan sijasta johtaa ja valvoo työtä;

3) *työntekijällä* sitä, joka on työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa työnantajan;

4) *työturvallisuusmääräyksillä* työturvallisuuslakiin, työterveyshuoltolakiin, eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annettuun lakiin, laivaväen työ- ja asuin- ympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annettuun lakiin tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin sisältyviä taikka tällaisen lain nojalla annettuja työn turvallisuutta tai terveellisyyttä koskevia säännöksiä, joita on noudatettava toisen suojelemiseksi.

Mitä 1 ja 7 §:ssä säädetään työnantajan ja tämän edustajan vastuusta, sovelletaan vastaavasti muihin työturvallisuuslain 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen töiden teittäjiin ja heidän edustajiinsa sekä saman lain 7 §:ssä ja

eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmu-
kaisuudesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettui-
hin henkilöihin ja heidän edustajiinsa sekä
laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruo-
kahuollosta aluksella annetun lain 4 §:n 3

kohdassa tarkoitettuun laivanisäntään ja tä-
män edustajaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
2011 .

4.

Laki**työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettuun lakiin (44/2006) siitä lailla 701/2006 kumotun tilalle uusi 42 § seuraavasti:

42 §

Työsuojelun yhteistoiminta suomalaisella aluksella

Työsuojelun yhteistoimintaan aluksella sovelletaan tätä lakia seuraavin poikkeuksin:

- 1) työntekijäksi katsotaan kaikki laivaväkeen kuuluvat;
- 2) yhteistoiminnan toteutumisesta vastaa laivanisäntä;

3) alukselle, jolla työskentelee vähintään viisi laivaväkeen kuuluvaa, on valittava työsuojeluvaltuutettu ja perustettava työsuojelutoimikunta.

Siitä, mitä 1 momentissa säädetään, ei saa tehdä 23 §:ssä tarkoitettua sopimusta.

Laivatoimikunnasta säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2011.

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 2011

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Paula Risikko*

2.

Laki**työturvallisuuslain 48 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan työturvallisuuslain (738/2002) 48 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

48 §

Henkilöstötilat

Työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä on työntekijöiden käytettävissä oltava työn luonne ja kesto sekä työntekijöiden lukumäärä huomioon ottaen riittävät ja asianmukaisesti varustetut peseytymis-, puukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat, ruokailu-, lepo- ja käymälätilat sekä muut henkilöstötilat. Työntekijöiden saatavilla tulee olla riittävästi kelvollista juomavettä.

Raskaana olevilla naisilla ja imettävillä äideillä on tarvittaessa oltava mahdollisuus mennä lepohuoneeseen tai muuhun sopivaan paikkaan lepäämään.

Laivatyössä työntekijöille on järjestettävä asianmukaiset majoitustilat aluksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä työpaikan henkilöstötiloista ja niiden varustuksesta sekä asuintiloista aluksessa.

Ehdotus

48 §

Henkilöstötilat

Työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä on työntekijöiden käytettävissä oltava työn luonne ja kesto sekä työntekijöiden lukumäärä huomioon ottaen riittävät ja asianmukaisesti varustetut peseytymis-, puukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat, ruokailu-, lepo- ja käymälätilat sekä muut henkilöstötilat. Työntekijöiden saatavilla tulee olla riittävästi kelvollista juomavettä.

Raskaana olevilla naisilla ja imettävillä äideillä on tarvittaessa oltava mahdollisuus mennä lepohuoneeseen tai muuhun sopivaan paikkaan lepäämään.

(3 mom. kumotaan)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä työpaikan henkilöstötiloista ja niiden varustuksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 201 .

3.

Laki**rikoslain 47 luvun 1 ja 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 47 luvun 1 ja 8 § sellaisina kuin ne ovat laissa 1018/2004,
 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

47 luku

Työrikoksista

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai
 2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömyllä valvoa työturvallisuusmääräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämistä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä,

on tuomittava *työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rangaistus kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta ja vaaran aiheuttamisesta säädetään 21 luvun 8–11 ja 13 §:ssä.

Työturvallisuusrikoksena ei kuitenkaan pidetä yksittäistä työturvallisuusmääräysten rikkomista, joka on työturvallisuuden kannalta vähäinen ja josta säädetään rangaistus työturvallisuuslain (738/2002) 63 §:ssä, työterveyshuoltolain (1383/2001) 23 §:ssä tai eräiden teknisten laitteiden vaatimus-

Ehdotus

47 luku

Työrikoksista

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä, tai
 2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömyllä valvoa työturvallisuusmääräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämistä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä,

on tuomittava *työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rangaistus kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta ja vaaran aiheuttamisesta säädetään 21 luvun 8–11 ja 13 §:ssä.

Työturvallisuusrikoksena ei kuitenkaan pidetä yksittäistä työturvallisuusmääräysten rikkomista, joka on työturvallisuuden kannalta vähäinen ja josta säädetään rangaistus työturvallisuuslain (738/2002) 63 §:ssä, työterveyshuoltolain (1383/2001) 23 §:ssä, eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmu-

tenmukaisuudesta annetun lain (1016/2004) 13 §:ssä.

kaisuudesta annetun lain (1016/2004) 13 §:ssä tai laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain (/201) 20 §:ssä.

8 §

8 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *työnantajalla* sitä, joka työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa teettää työtä, sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa,

1) *työnantajalla* sitä, joka työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa teettää työtä, sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa;

2) *työnantajan edustajalla* työnantajana olevan oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä sekä sitä, joka työnantajan sijasta johtaa ja valvoo työtä,

2) *työnantajan edustajalla* työnantajana olevan oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä sekä sitä, joka työnantajan sijasta johtaa ja valvoo työtä;

3) *työntekijällä* sitä, joka on työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa työnantajaan, sekä

3) *työntekijällä* sitä, joka on työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa työnantajaan;

4) *työturvallisuusmääräyksillä* työturvallisuuslakiin, työterveyshuoltolakiin, eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annettuun lakiin tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin sisältyviä taikka tällaisen lain nojalla annettuja työn turvallisuutta tai terveellisyyttä koskevia säännöksiä, joita on noudatettava toisen suojelemiseksi.

4) *työturvallisuusmääräyksillä* työturvallisuuslakiin, työterveyshuoltolakiin, eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annettuun lakiin, *laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annettuun lakiin* tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin sisältyviä taikka tällaisen lain nojalla annettuja työn turvallisuutta tai terveellisyyttä koskevia säännöksiä, joita on noudatettava toisen suojelemiseksi.

Mitä 1 ja 7 §:ssä säädetään työnantajan ja tämän edustajan vastuusta, on vastaavasti sovellettava muihin työturvallisuuslain 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen töiden teettäjiin ja heidän edustajiinsa sekä saman lain 7 §:ssä ja eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettuihin henkilöihin ja heidän edustajiinsa.

Mitä 1 ja 7 §:ssä säädetään työnantajan ja tämän edustajan vastuusta, *sovelletaan vastaavasti* muihin työturvallisuuslain 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen töiden teettäjiin ja heidän edustajiinsa sekä saman lain 7 §:ssä ja eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettuihin henkilöihin ja heidän edustajiinsa *sekä laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 4 §:n 3 kohdassa tarkoitettuun laivanisäntään ja tämän edustajaan.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 201 .